

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

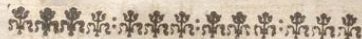
Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

IX. Christus, Apostolus, siue Angelus Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79582](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79582)

testimonium quaerent. Ita certe & nostra est causa. Si dicimus quod resurrectio est, ac innumera bona; deinde etiam contemnimus ea, & indignè hac praesentia praeligimus, quis nobis crederet? Omnes enim animaduertunt non quae dicimus, sed quae operamur. *Testis eris*, inquit, *apud omnes homines*. Non apud domesticos duntaxat, sed etiam apud infideles. Testium enim est persuadere, non scientibus sed nescientibus. Fiamus igitur fide digni testes. Quomodo autem erimus fide digni testes? A vita. Insidiabantur illi Iudaei, insidiantur nobis passiones quae iubent non annuciare testimonium. Sed ne pareamus. Testes sumus à Deo missi. Iudicatur apud homines quosdam, Deus non esse Deus. Misit nos testificaturos sibi. Testificemur & persuadeamus contententibus. Si non testificabimur, sumus & nos erroris illorum rei. Si autem saecularium negotiorum iudicio non suscipitur testis multis flagitiis notatus; multo magis hic, ubi de talibus rebus consideratur. Nos dicimus quod audiuerimus Christum, & crediderimus his quae annunciauit. Dicunt illi, ostendite hac per opera. Vita vestra contraria, testatur quod non creditis? Vultisne ut vsurarios auaros, & rapaces videamus? Ut lugentes, plorantes, aedificantes, omniaque agentes, quasi nunquam morituros? Si igitur quod moriamini non creditis, quare nihil certius, quomodo vobis credam testantibus? Sunt enim multi homines sic affecti, quasi nunquam morituri. Nam cum in longa senecta incipiunt extruere, quando mortem asfuturam putabunt? Non parua poena nobis quidem ad confessionem vocatis, sed testari non valentibus ea quae vidimus. Vidimus & nos oculis Angelos, & manifestius eis qui viderunt. Igitur testificabimur Christo. Etenim non illi soli martyres, sed etiam nos. Eapropter illi dicuntur martyres, quia quum iuberentur confiteri, omnia sustinuerunt, ut veritatem dicerent. At nos quando affectiones nostrae iubent confiteri, succumbimus. Aurum dicit, dic quod Christus non est Deus; Ne igitur audi tu, quasi Deum, sed contemne illius praecipia. Concupiscentiae malae, idem dicunt, sed tu ne persuadere: ita fortiter, ne etiam de nobis dicatur, *Deum confitentur scire, operibus autem negant*. Hoc enim non est testimonium sed aduersariorum. Et quod alij quidem negant, non est mirabile: quod autem nos qui ad confessionem vocati sumus, negamus, valde graue est, & onerosum.]

CAPVT IX.

*Christus, Apostolus, siue
Angelus Dei.*

²³⁵ **A**postolatum Christi pro Patre, celebravit Paulus Hebr. 3. verbis illis. *Considerate Apostolum & Pontificem confessionis nostrae Iesum, qui fidelis est ei qui fecit illum*. Ad quae verba, creditus Anselmus obseruat, meritò Apostolum tacuisse

in fronte huius Epistolae ad Hebraeos, solitam epigraphem, *Paulus Apostolus*. Quod enim sciret, Christum Hebraeorum Apostolum fuisse, non ausus est titulum sibi Apostoli, ad eodem Hebraeos, arrogare. Id quod Clemens Alexandrinus in libro Hypotyposeon ex Beato quodam Praesbytero refert, cuius haec verba descriptit Eusebius 6. hist. cap. 11. [Quoniam Dominus ipse, Apostolus Patris sui Omnipotentis ad Hebraeos missus fuit, Paulus quia erat ad gentes missus, modestè quidem, cum ad Hebraeos scriberet, se Apostolum Hebraeorum non inscripsit, partim propter honorem quem Domino Hebraeorum Apostolo tribuebat, partim ne cum gentium praeco & Apostolus esset, praeter officium, ad Hebraeos scribere videretur.] Et potuit etiam iuuare ratio quam ex se Clemens praemisera, nempe exacerbatio Iudaeorum in Paulum, ob quam nihil scribendo fuisse profecturus, si nomen suum & Apostolatam, inscripsisset fronti epistolae. Quamuis autem haec rationes, ex Pauli Apostolatu ad gentes, & Hebraeorum in eum exulceratis animis, admodum verisimiles sint; tamen nihil vetat, imo longè probabilissimum est, eam quoque aliam causam, petitam ex modestia Pauli & reuerentia in Christi Apostolatam intercessisse, ut Beatus ille Presbyter, & creditus Anselmus asseruerunt. Nec obscure insinuat in cognomine *Apostoli*, quod in actu signato tribuitur Christo in hac Epistola, ut obseruasse creditum Anselmum retulimus.

Loca varia pro Christi Apostolatu.

²³⁶ Ad hunc ipsum Pauli locum, Theodoretus in confirmationem Apostolatus Christi Domini, profert illud ad Galat. 4. *ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum*. Et eodem iure allegari possunt omnia loca, in quibus Christus se à Patre missum, profertur. Quod enim S. Chrysostomus hom. 5. in ad Hebraeos animaduertit, Paulus Christum *Apostolum* vocat, propterea quod missus est. Omnes ergo scripturae, quibus Filij à Patre missi proponitur, Apostolatu Christi astipulantur. Nec omittendum, elegans quoque testimonium ex 2. Cor. 5. ubi Paulus, datum ordini suo ministerium reconciliationis praefatus, subdit. *Pro Christo igitur legatione fungimur, tanquam Dei exhortante per nos: Rogamus pro Christo, conciliamini Deo*. His verbis Paulus Apostolatam suam, & ceterorum omnium, pronunciat vicarium esse Apostolatam Christi, ut D. Chrysostomus homilia 11. ad eam epistolam expendit. Sic enim glossat proposita Pauli verba. [Misit filium Pater exhortari, & legatione fungi apud humanum genus pro se. Quoniam autem ille oculus abiit, nos legationem suscepimus, & pro illo & Patre exhortatur vos. In tantum honorat humanum genus, quod, & filium impendit, quamuis sciret occidendum, & Apostolos nos propter vos fecit: Et ita meritò dicebat, omnia propter vos. Igitur pro Christo legatione fungimur, hoc est, illius loco. Nam nos quae illius officij sunt, suscepimus. Si autem magnam tibi hoc esse videtur, audi & sequentia per quae monstrat, quod non solum pro illo, sed & pro Patre hoc faciant. Nam propter hoc & subdidit,

didit, tanquam Deo obsecrante per nos. Non enim per filium suum exhortatur solum, sed & per nos, qui filij opus suscepimus. Ne igitur puteris, (inquit,) quod a nobis rogemini; ipse Christus vos exhortatur & obsecrat.] Optime quoque No. 1. in ad Rom. ad illud *vocatus Apostolus* sic est.] Illi quidem ad fidem vsque vocati sunt: ipse autem aliud quiddam conceditum est, nimirum Apostoli munus, res bonis infinitis exundans, gratis omnibus maior, ac dona omnia complectens. Quid enim amplius dixerimus quam id? Videlicet Christum quod nobiscum dum versaretur fecisset, hoc ipsum illis commississe; ac sic demum a nobis abiisse, id quod Paulus exclamans Apostolorumque dignitatem extollens, ait, *pro Christo legati sumus, tanquam Christo per nos consolante, hoc est, Christi vice.*

Si igitur quid dicuntur Apostoli, funguntur Apostolatu vice Christi, cuiusque sunt proleptici, Apostolum esse Christum, nemo non videt. Illud enim *pro* in scripturis, cum non designat causam finalem (ut sane eam non designat hoc loco,) adhibetur ad denotandum successorem unius ad alium in eodem munere, quod ex Græco & Hebræo vsu confirmat recte Toletus in cap. 1. Ioan. annot. 51. Itaque verborum illorum *pro Christo legatione fungimur*, non est proprie sensus *missi a Christo sumus ad vos, ut tanquam legati eius tractemus ea quæ pasci sunt, ut conciliemini Deo*: sed sensus est, *succedimus in idemmet munus Christi*, ita ut sicut ille fuit ad vos legatus Patris atque Apostolus, ita & nos eadem in legatione & Apostolatu succedamus, cuiusque obeamus partes: quod est manifestè Christum statuere Apostolum.

237 Eritur quidem principaliter Christus legatus & Apostolus Hebræorum, ut proximè ex Eusebio & Clemente Alexandrino diximus: confirmantque illa Christi verba quæ in hanc rem ad cap. 2. epistolæ ad Hebræos profert creditus Anselmus, *non sum missus nisi ad oves quæ perierant domus Israël*. Concinunt item illa Pauli Rom. 15. *dico Christum lesū, ministrum fuisse circumcisionis, ad confirmandas promissiones Patrium*. Promissum enim antiquis Patribus fuerat, diuinus hic nuncius, qui diuina arcana eorum hominibus communicaret, & negotium salutis humanæ cum Patre mediator conficeret. Tamen quandoquidem Apostolorum tanquam Christi vicariorum, & ipsius Christi, idem est Apostolatus, æquè ac Episcopi & Vicarij idem est tribunal; Pauli autem & cæterorum qui gentibus veritatem Dei annuntiarent Apostolatus, transgressis finibus Hebræorum, ad gentes quoque peruenit; non immerito, Christus gentium quoque, atque adeo vniuersalis Apostolus confessionis nostræ audit.

Error Nestorij circa Christi Apostolatum, depulsus.

238 Hic verò cauendus est scopulus, ad quem Nestorius allisus est. Testatur enim S. Cyrillus lib. 3. penultimè cap. 1. Nestorium, Apostolatum Christi distinctionem supposito- rum ex quibus Christus compingatur, inædificasse. Refertque hæc ex eo præter cætera.

[Cum audiunt nomen Apostoli, ipsum Deum Verbum intelligunt Apostolum. Pontificis appellationem cum legunt, diuinitatem pontificem sibi fingunt, noua dementia specie. Quis enim Apostoli munus cum didicerit, non illico indicari hominem intelligat.] Vides Nestorij in Catholicos lannas, eo quod iniuxi ei loco ex cap. 2. ad Hebr. quem supra protulimus, agnoscerent, Christum Deum simul & hominem, esse Apostolum confessionis nostræ. Id tamen optime ac verissimè dictum esse, nec quod Nestorius blasphemabat, ex titulo *Apostoli*, siue *missi* illatum rectè fuisse, Christum esse purum hominem, sic conuincit Sanctus Cyrillus, proximè relata Nestorij verba confutans. [Igitur ne missum quidem esse, in hunc mundum ipsum Dei verbum asseris? Decepit ergo, ut est consequens, homines suo ministerio vocatos, Beatus Paulus, ait enim: *Missi Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege*; Conuincitur etiam tuo iudicio Beatus David, remere carnem contexuisse, & inseruabilia querere, dixit enim, Patrem qui est in cælis & Deum alloquens: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam*. Quid autem dic mihi, nonne etiam ipse filius mentietur planè, cum dicit: *Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum*: Et iterum: *Ego ex patre exi, & veni*. Scribit etiam alicubi Beatus Ioannes de ipso: *Qui accipit testimonium eius, signauit, quia Deus verax est. Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur*. Missum porro dicimus Dei Verbum, quod Apostolatus nomen & rem simul cum exanitionis mensuris haberet. Tu verò stulte formidas, & illi tribuere, & nomen & rem Apostolatus ac Sacerdotij, nescio qua de causa erubescis.] Addit mox S. Cyrillus, Nestorium pugnare cum larvis, fingendo aut supponendo in verbis ex eo relatis, Catholicos tribuere nudo Verbo munus Apostoli aut Pontificis; quod neminem esse adeo attonitum ut asserat, contestatur: sed Verbo carne vestito, Christo inquam Deo simul & homini, id officij assignare Catholicos.

Prior Apostolatus Christi notio, nexa missioni, spectans Patrem tantum.

239 Habes germanum sensum Apostolatus Christi, spectando missionem Verbi ad nos, cui illustranda illud quoque attexo ex Athanasio, aut quouis alio autore sermonis de Deip. sub finem.] Cum venisset plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant, redimeret. Atque hinc annotandum, quod primùm filius à Patre mittitur & tùm demum nascitur ex femina, non quod primùm nascatur à femina, & tùm demum mittatur à Patre; sed primùm eius missio à Patre est, ac tùm denique succedit eiusdem natiuitas à femina ut quæ in verbis istis Apostolicis consentiant Propheta, qui filium referunt missum esse. Et primùm in Elia, ipsius qui missus est, verba aucta. *Ego sum in primum, & ego sum vnus in æternum. & manus mea fundauit terram, & dextra mea stabiluit cælum*; & c. grediens

diens in tempore operationis coniungit dicens, & nunc Dominus misit me, & Spiritus eius manifestum se ipsum per hæc declarans, quod ipse Deus, qui fecit cælum & terram, hæc dicat, & nunc Dominus misit me, & Spiritus eius. Etiam per Zachariam loquens, oblectare, (inquit,) & letare filia Sion, quoniam ecce venio, & habitabo in mediis tui. Et defugient gentes multæ ad Dominum in die illa, & cognosces, quod Dominus omnipotens miserit me. Iam inde & ipse incarnatus de se ipso suis verbis confitetur: Missus sum a patre, (inquit,) & misit me pater, eadem multis sermonibus contestata reddidit. Ergo non ut homo missus est, sed ut Deus & homo, filius à Domino Patre. Quale etiam illud est, pluit Dominus à Domino patre, additum est à Domino: Quale quoque & illud est. Dixit Dominus Domino meo.]

Indubitatus Athanasius in calce orationis s. contra Arianos, pulcherrimè astipulatur, sic scribens. [Ex Verbi missione per Iesum, conjunctionem illam intelligi conuenit, qua Verbum cum Iesu Mariæ filio in vnam personam coaluit, cuius vocabuli tyymon, Saluatorem significat. Nihil autem aliud hoc dicto indicatum voluit, quam se Dei. Verbo coadunitum fuisse, dum ait. Qui misit me pater. Et à me non veni, sed Pater me misit. Unionem enim cum homine, quod hominibus indiuisibilis natura Dei per visibilem innotescere posset, missionem nominauit. Non enim Deus locum mutat nostro more, qui locis continemur, neque ad similitudinem nostræ paruitatis, præsentia Dei tota comprehensa intra carnem humanam latuit. Quomodo enim id fieri posset, cum cælum & terram impleat? Sed quia se in carne præsentem sistebat, idè sancti viri, vocabulo missionis uti voluerunt.] Denique sub finem orationis contra Sabellij gregales, grauiter refellit eos qui Verbum à Patre missum diffitebantur.

240 Sub prædicta tamen ratione, Christus non est Apostolus Dei, propterea hoc nomen pro tribus diuinis personis supponit, sed tantum Dei Patris. Sub ea enim ratione ipsum Verbum est missum. At inter diuinas personas non est missio, nisi ratione processionis: eaque dicitur mitti ab altera, quæ procedit ab ea. Unde Pater nunquam missus legitur, quia à nulla persona procedit. Spiritus verò sanctus quia à Patre & Filio procedit, ab utroque mitti perhibetur. Nam sæpè cum Pater mittere dicitur. Et ipse quoque filius Ioan. 15, disertè de Spiritu ait, quem ego mittam. Unde S. Hilarius lib. 8. de Trinit. & S. Augustinus 4. Trinit. cap. 20. rectè inferunt, Spiritum sanctum à Patre & Filio procedere, quandoquidem ab utroque mitti dicitur. Filius ergo quia à solo Patre procedit, quia Verbum est, non dicitur ut sic mitti nisi à patre. Vox enim missionis cum de Deo agitur, continet metaphoram à missione sensibili, qua quis dirigitur aliquo: proindeque ex parte principij mittentis, est actio quædam: ex parte autem eius qui mittitur, est effectus quispiam ad cuius executionem mittitur. At in Deo ex parte principij, non potest occurrere alia actio præter productionem æternam; cui ex parte personæ productæ quæ mitti dicitur, adiungitur effectus aliquis externus, eidem personæ proprius, qua-

lis in re præsentis respectu personæ Verbi, est terminatio humanitatis. Quandoquidem igitur Verbum non procedit nisi à Patre, idcirco Verbum quia Verbum est, à Patre solo missum est ad effectum prædictum: ita ut quamvis effectio totius entitatis ex qua Christus coaluit, sit toti Trinitati communis, ob indiuisionem actionum externarum, & operum per eas accipiendum esse, tamen sicut solus filius terminat hypostaticè, ita solus Pater filium ab eo duntaxat procedentem, mittere dicatur ad præstandum effectum illum quasi formalem, peculiarem Verbo. Enucleant hoc plenius Scholastici ad calcem tractationis de Trinitate, exponentes missionem personarum diuinarum.

241 Mihi sufficit circa hanc Christi missionem & Apostolatum, referre & refellere ex Richardo Victorino tract. de superexcellenti baptismo Christi, insulsum errorem quoddam. [Filij (inquit Richardus,) missionem, quidam simpliciores, minus sanè intelligunt: cum enim audiunt ab ipsa veritate; Ego exiui à Patre, & veni in mundum, sic intelligunt, quasi prius fuerit in Patre, & non in mundo. Et cum à Patre exiuit, patrem deseruit, & à Patre recessit, &c. & mox subdit. Nec solum est in omni loco, quia est immensus, sed etiam vbique est totus, quia simplex. Hæc est enim natura simplicitatis, quod vbique est, ibi tota est. Cum ergo Deus sit immensus & simplex, conueniens est quod vbique sit totus. Nec cum dicitur esse vbique totus, prædicatur habere partes, immò in hoc ipso habere negatur partes: Quia si partes haberet, totus vbique non esset. Nec cum dicitur totus vbique, intelligendum est, quasi omni creaturæ secundum plenitudinem se infundat. Sed vbique est totus in seipso, id est, vbique est, se totum habet. Hoc de Patre, hoc de Filio, hoc de Spiritu sancto est intelligendum. Quid est ergo Filij missio, nisi formæ seruilis susceptio? Alia in eum errorem suggerit Sanct. Augustinus orat. de s. hæresibus cap. 7.

Alteræ notio Apostolatus Christi, spectans totam Trinitatem.

242 At potest prætere alius Christi Apostolatus agnosci, qui non respiciat solum Patrem, sed totam Trinitatem: sitque magis proprius huius loci quo de Christo homine agimus. De Christo enim dictum est Isaia 48. Dominus misit me & Spiritus eius. Tamen enim Origenes, ambiguitatem Græci textus apud Esaiam scrutatus lib. 1. contra Celsium, censuit verborum illorum Græcorum καὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, verum sensum esse, Dominus misit me, & Spiritum eius, tamen verus sensus est, Dominus misit me & Spiritum eius: alioqui dicendum fuisset potius, & Spiritum suum. Præterquamquod Christus Dominus se à Spiritu Domini missum profiteatur verbis illis cap. 61. Spiritus Domini super me, eo quod unxerit me, ad euangelizandam pauperibus misit me. Cum ergo Christus quia Deus, non procedat à Spiritu sancto, & tamen ab eo mitti dicatur, alia Christi missio, aliisque eius Apostolatus, agnosci debet, respiciens Spiritum sanctum,

nam, atque adeo etiam Verbum quā Verbum. Nam quandoquidem habemus missionem sine processione aeterna; & id omne ratione cuius talis missio potest respicere Spiritum sanctum, commune est filio; negari non potest, quin hic alter Apostolatus etiam filium respiciat. Attigit hanc missionem Christi, diuersam à Verbi ipsius missione S. Hieronymus in cap. 61. Efaie, & expressè eam tradit Conc. Toletanum 11. in professione fidei *sub finem*, docens Christum non à solo Patre, sed & à Spiritu sancto, & à seipso quoque missum accipi, ob inseparabilem personarum omnium diuinarum & voluntatem & operationem. Differt item Hyginus Papa epistola 1. Decretali, agnoscit, filium non secundum Deitatem solam à Patre missum esse, sed etiam secundum carnem; & eatenus filium quoque seipsum mississe. Itaque vt D. Augustinus 4. Trinit. cap. 40. rectè distinguit, hæc missio, & hic Christi Apostolatus, longè alius est à priore quo Verbum mittebatur vt caro fieret; illi autem posterior, non alia de causa Verbo tribuitur, quam ratione humanitatis, seu quia Verbum caro factum est, & per communicationem idiomatum, quæ huic homini ratione naturæ humanæ conueniunt, tribuitur etiam Verbo eam suppositanti; Vnde liquet, tantum abesse, vt ex missione siue Verbi ad subsistendum in hac natura humana, siue huius hominis ratione naturæ in qua Verbum subsistit, rectè colligatur diuersitas suppositi inter Verbum & hominem illum; vt potius nequeat ea missio intelligi abique unitate personæ, & singularitate suppositi utramque naturam adunantis. In tantum rem plura petere licet, ex homilia D. Chrysostomi tributa, *de one & piflore* t. 6. Græcol.

*Eadem duplex notio, cadit in titulum
Angeli, Christo tributum.
Exponitur prior.*

44 Duplicem notionem propositam, secundum quam Christus dicitur *Apostolus*, notatæque licet in denominatione Angeli, quæ item insignitur Christus Dominus. Quamuis enim Nyssenus orat. 10. (uersus 11.) in Eunom. hæc conicit sensum hæreticum, quo Eunomius Christum prout Deum vocabat *Angelum*; tamen in bono sensu, Christus propterea quia homo, dicitur Angelus; estque reuera vox *Angeli* synonemo cum voce *Apostoli*. Apud quosdam erga Patres, Scripturæ quibus Christus dicitur *Angelus*; accipiuntur de Christo quatenus Deus est. Adducit plerisque Fernandus commentario 2. ad visionem sextam sect. 1. quæ tractat problema Theologicum, an qui in apparitionibus veteris testamenti *Deus* nuncupatur, esset semper Angelus, vt D. Augustinus attendit; consentiuntque Vassq. 1. p. d. 185. c. 22. Petrus Dan. 1. Thyr. lib. 1. de apparit. Dei visib. à cap. 24. Ant. Petes Authent. Actor. c. 22. Suarez fusillimè lib. 6. de Angelis c. 10. à n. 29. an verò esset aliquando Verbum ipsum diuinum, siue Deus, aut simpliciter, aut cum appropriatione apparitionis ad personam Verbi; quod idem Fernandus affirmat, cum aliis quos profert quibus mox quosdam addam.

Nunc inprimis pro *Angeli* nomine in scripturis tributo personæ Verbi, adduco Cassianum lib. 2. de Incarnat. cap. 3. ubi affirmat, omnia illa Christi prædicata apud Blasium cap. 9. *locatur nomen eius magni consilij Angelus* (Hieronymus ibi negat nomen *Angeli* haberi in Hebræo, sed sufficit haberi in vulgata editione.) *Deus, fortis, pater futuri seculi, princeps pacis*, esse diuinitatis vocabula. Et idcirco obseruat, in Euangelis, quæ Christi seu Verbi Dei nostræ carni coniuncti, historiam contextunt, inquantales Christi appellationes vsurpati. Similiter S. Iustinus in Apolog. ad Antoninum, cum Angelum qui Moysi in rubo dicitur apparuisse, affirmat esse Verbum Deum; id eoque dixisse, *ego sum Dominus*. Locus est adscriptu dignus, quod ad rem hanc vniuersam illustrandam, videatur peropportuus. [Est autem (inquit) sermo Dei, filius ipsius sicut iam diximus. Idem & Angelus vocatur, & Apostolus. Is enim nunciat quæ sciri oportet, & mittitur vt afferat nuntium, sicut ipse Dominus noster ait: *Qui me audit, audit eum qui misit me*. Quin & e literis Moisaicis id satis apparet, ubi sic legitur; & loquutus est *Mosis Angelus Dei* in rubo ardente dicens, *ego sum qui sum, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, Deus parrum tuorum; Descende in Aegyptum & educ populum meum*. Reliqua inde petere licet volentibus: non possunt enim hic comprehendere omnia. Tantum adduximus hæc, vt declararemus Iclum Christum esse Dei filium & Apostolum, qui prius Verbum erat, & aliquando in ignis specie apparuit, aliquando in imagine incorporea; Nunc autem per voluntatem Dei pro salute hominum factus homo, passus est iniurias & contumelias; ab inanis Iudæis furore demoniaco percitis: Qui cum in libris Moysi differtè dictum inueniant, & loquutus est *Angelus Dei* Moysi in flamma ignis in rubos, dixitque, *ego sum qui sum, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob*, vniuersorum patrum, ac Creatorem, aiunt hæc dixisse. Et hoc est quod Spiritus propheticus eis opprobrat, dicens: *Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit*. Rursum Iesus, vt modò dixi, cum apud eos versaretur, ait: *Nemo nouit patrem nisi filius, neque filium nisi pater, & quibus filius reuelauerit*. Itaque Iudæi qui putant patrem omnium cum Mose colloquutum, nescientes loquutum ei Dei filium: qui & Angelus & Apostolus vocatur, meritò reprehenduntur per Spiritum propheticum, & per ipsum Christum, vt ignorant tam Patrem quàm filium.] Idem discursus habetur apud Tertullianum lib. contra Iudæos cap. 9. vt planè appareat, Tertullianum ex Iustino profecisse. Sed & lib. 3. contra Marcion. cap. 16. eadem iterat ex parte; & vtrouque tradit, Christum dictum *Angelum*, ob magnitudinem virtutum quas erat editurus, & ob officium prophætæ; nunciantis scilicet diuinam voluntatem. Item vt addit lib. de carne Christi c. 14. quia magnum cogitatum patris super hominis restitutione annuntiaturus sæculo erat. De Angeli autem in rubo apparitione, eodem planè modo quo Iustinus & Tertullianus, philosophantur S. Hilarius l. 5. de Trin. & Patres Concilij primi. Antiocheni in professione fidei ad Paulum Samosatenum, ubi de nomine *Angeli* tributo personæ Verbi multa loca acervant.

Illustratur posterior.

244 Idem tamen Iustinus in colloq. cum Tryphone, Christum magni consilij Angelum ab Isaia pronunciatum quatenus iam filium hominis, tradere videretur, docens Christum dici *Angelum magni consilij*, ratione doctrinae quam factus homo annunciat: & quia docuit cladem Angelorum improborum, & cogitationes pacis quas Deus cogitavit super electos. Qua ratione Christus prout homo, denominatur *Angelus Dei*. Verbum autem non subit eam denominationem, nisi in tempore, & ratione unitatis suppositi inter Deum & illum hominem. Et plane eodem modo de eo Christi nomine philosophatur Epiphanius hær. 69. Egregie autem S. Athanasius orat. 4. contra Arianos, idipsum eruit ex Genesi 48. in hunc modum. [Nunquam quispiam precaretur accipere à Deo, & ab Angelis, aut ab vllis rebus creatis. Neque quispiam hanc verborum formam concepit, *dei tibi Deus & Angelus*, sed contra à patre & filio propter unitatem, vniformemque rationem dandi. Siquidem per filium dantur ea quæ in dationem veniunt. Nihil autem est omnium, quod non per filium efficiat Pater: ita enim qui accipit, tutam & certam gratiam adipiscitur. Iam si Iacob in benedicendis nepotibus Ephraim & Manasse, ad istum modum locutus est; *Deus qui aluit me à pueritia mea usque in hunc diem, Angelus qui liberauit me ex omnibus malis: benedicat pueros istos*: non tunc aliquem Angelorum Creatorum, & qui natura Angeli erant, in vnum copulauit cum creatore Deo, neque omisso nutritio suo Deo ab Angelo benedictionem suis nepotibus postulauit: Sed quia discretè locutus est de Angelo qui illum ab omnibus malis liberauerat, latis præ se tulit, non ex creatiis Angelis aliquem, sed filium fuisse Patris, quem Patri in suis precibus confociauit, per quem Deus liberat quos vult. Hunc enim magni consilij Patris Angelum nouerat, nec alium, nisi illum ipsum qui benedixit & liberat ex malis, suis verbis expressit. Non enim ille sibi à Deo, nepotibus autem ab Angelo benedictionem dari voluisset, sed eundem illum quem interpellabat, *non dimittam te*, (inquiens,) *nisi benedixeris mihi*. Is enim erat Deus, ut verba Iacobi clarè testantur: *Vidi Deum facie ad faciem*. Illum ipsum (inquam,) precatus est, ut nepotibus benediceret.]

Idem ferunt illa S. Dionysij cap. 4. cæl. hierar. *in ipso fine*. [Omitto ut ipse quoque Iesus, ea dicere quæ Sacrosanctis nostris traditionibus exponuntur, scienti enim loquor, ut scilicet Iesum Angelus passioni proximum & orantem, confortasse memoretur. Et ipse quoque Iesus, cum ob nimiam charitatem suam, salutique nostræ nimis necessitatem, ad suæ pietatis opus implendum in ordine venisset nuntiantis, *magni consilij Angelus*, sit prædicatus. Nam profectò (sicut ipse suo ministerio conuenientia locutus ait,) *quacumque audiuisti à Patre, nuntiasti nobis*.]

245 Suffragatur aperte S. Augustinus tract. 24. in Ioan. in fine [sic (inquit,) Prophetæ Christus Dominus Prophetarum, sic: Angelus Christus Dominus Angelorum: Nam & ipse dictus est *magni consilij Angelus*. Veruntamen alibi qui dicit Prophetæ? Quia non legatus neque Angelus, sed ipse veniens saluos faciet eos: Id est ad saluos eos faciendos, non mittet legatum, non mittet Angelum, sed veniet ipse. Quis veniet ipse Angelus. Certè non per Angelum, nisi qui ipse sit Angelus, ut etiam Dominus Angelorum. Etenim *Angeli* latine nuncij sunt. Si Christus nihil annunciat, Angelus non diceretur, si Christus nihil prophetaret, propheta non diceretur. Exhortatus est nos ad fidem, & ad capessendam vitam æternam. Aliquid præsens annunciat, aliquid futurum prædixit. Ex eo quod præsens nunciavit, Angelus etiam ex eo quod futurum prædixit, propheta etiam ex eo quod Verbum Dei caro factum est, & Angelorum & prophetarum Dominus etiam, quod idem S. Augustinus scem. 15. ex 40. nouis tractans turbationem Euangelicæ pietatis ex descensu Angeli, confirmat, Christum hunc fuisse Angelum, quia nuncius erat voluntatis Patris.]

246 Planèque eundem sensum fert, quod apud Malachiam, Christus ad templum veniens, atque ad eam iam homo, & proxi homo, vocatur *Angelus testamenti*. Idem habet Clemens Alexandrinus 1. pedag. cap. 7. vbi de Christo, *myfico* (ut vocat) *Angelo* plurali. Audi Rupertum lib. 5. in Apocal. Angelum esse Christum Dei filium, Angelum, id est, nuntium magni consilij hunc esse vel dici, non solum prophetica, verum etiam legalis auctoritas astruit, cum ad Moysen Deus dicit: *Ecce ego mittam Angelum qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem parauimus. Obserua eum & audi vocem eius, ne contemnendum putes, quia non dimittet eum peccaueris. & est nomen meum in illo*. Nam Angelus in quo debeat esse nomen Dei, id est qui Deus aut Dominus iure debeat dici, vnus & solus est Deus, Christus Dei filius? *Etis*, (inquit,) *venit*, videlicet in hanc mundam, per incarnationis mysterium. Nam & ex eo quod sic venit, & voluntatem Patris nobis annuntiauit, Angelus dicitur, & est. Veniens autem, *stetit ante altare, habens thuribulum aureum in manu sua. Quomodo stetit ante altare, nisi prestatu se exhibens ad subeundum opus obedientiæ spontaneæ? Cum enim tanquam Deus manu sua se tueri posset, tanquam homo infirmum, se inueniri & teneri passus est, dixitque orans ad Patrem; *Mi Pater si possibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu*. Itaque non se defendens iterit ante Altare, videlicet tanquam ouis ductus ad immolandum, & non aperuit os suum. Taliter astitit, aureum in manu sua habens thuribulum, scilicet apparens in conspectu Ecclesiæ, factus ipse thuribulum, ut super altare crucis thuribulum suum aureum, id est corpus immaculatum, & de Spiritu sancto conceptum, offerret Patri pro nobis.] locum ex cap. 23. Exodi quo vltim vides Rupertum, ad monstrandum quod Christus in*

in Scripturis dictus sit Angelus; adhibet quoque in eum finem Arnobius in conflictu cum Serapione lib. i. sub finem, ubi & alia pictaque loca ad idem declarandum addensat.

247 Sed pereleganter ac late lib. i. de meditata. mortis cap. 11. monstrat idem Rupertus, de Christo per simplam mortem suam liberante nos à dupla morte nostra, dictum esse Iohi 33. *Si fuerit pro eo Angelus loquens vnum de similibus, ut annunciet hominibus aquitatem, &c.* Quae verba toto reliquo illo libro, & sequenti versans & ad Christum accommodans, post S. Gregorium, affirmat cap. illo 11. Christum esse illum Angelum, qui non dominici eloquij, sed suimet factus est Angelus ac nuncius, ut apud Amos quoque dicitur verbis illis, quia ecce formans montes, & creans ventum, annuncians hominibus eloquium suum. Dominus exercituum nomen eius. Addit cap. 13. hunc ipsum dictum esse à Malachia Angelum testamenti, quia taliter Angelus factus est, ut solus moreretur, & mori posset secundum naturam nostram quam assumpsit, & moriendo conscribere nobis testamentum aeternae hereditatis. Et quamvis Petrus Blesensis sem. 46. in initio, dicat hunc esse non Angelum Domini, sed Angelum Dominum; tamen potest quoque Angelus Dominus, quia unus cum patre Deus est, dicitur Angelus Domini, quia à Deo missus est. Latè denique Angeli nomen Christo sub hac ratione vendicat Origenes lib. 5. contra Celsum sub finem, probans iuxta Christianos, ante Christum, alios missos fuisse: sed hunc docens esse magni consilij Angelum qui hominibus Patri vniuersorum, de ipsius Concilium nuntiaret.

Favitas Bogomilorum ac Origenis circa Christum hoc secundo modo Angelum.

243 Hac secunda denominationis proposita notio, quod spectet Christum prout hominem, nec nisi per communicationem idiomatum refundatur in Verbi personam, est huius tractationis magis propria, quam prior, quae denominationem Angeli directè tribuit ipsi Verbo diuino, etiam si cum aliqua connotatione humanitatis postea assumendo. Cauendum autem circa eam est, ne quod delirasse Bogomilos autor est Euthymius p. 2. panopl. tit. 23. num. 3. existimemus, Verbum Patris, esse celeberrimum Archangelum cui nomen Michaeli, quod caro sit factum. In quam vanissimam favitatem, consensisse bene multos è Lutheri & Caluini hata subulcos; latè refert Serarius in cap. 5. Iosue q. 42. fusè id refellens q. 43. & 44. Quod frustra ferè fieri censeo, cum ex veteri Testamento, longè ante Christi aduentum & Verbi Incarnationem, constet fuisse vnum quemdam Michaelis homine signatum, creatum spiritum, quod tributa ei munera euincunt.

Rursus circa denominationem Angeli diuino Verbo tributam, cauendum est, ne quod Origenis verba innuere videntur hom. 8. in Genes. & tomo 1. in Ioan. ad illud in principio erat Verbum in longa explicatione nominum

Christi, cum deuenit ad explicationem primi & nouissimi, existimemus Christum factum reuera esse Angelum aequè ac hominem: quod Origenes probat, quia Christus vocatur magni consilij Angelus. [Seruator (inquit,) diuinus multo quam Paulus factus est omnibus omnia, ut omnes vel lucrificeret; vel perficeret. Et manifestè homo hominibus, Angelis Angelus factus est. Cumque fidelium nemo ambigat hominem eum fuisse, Angelum etiam eum fuisse adducimur ad credendum, obseruantes Angelorum apparitiones, & verba, quando potestatem eum apparet Angelorum habere, in quibusdam Scriptura locis, Angelis loquentibus: veluti illo in loco; *visus est Angelus Domini in flamma ignis de medio rubi, & dixit: Ego sum Deus Abraham, & Isaac, & Iacob.* Quin etiam Esaias dicit; *vocabitur nomen eius magni consilij Angelus.* Primus ergo & vltimus, est Seruator: non quod non sit etiam inedia, sed idcirco duorum extremorum vocabulo gaudet, ut declarat se omnia fuisse. Hoc vel apertè falsum vel nimis mysticum est. Quomodo enim Christus factus Angelus? Non enim Deus Angelos apprehendit

Vsu doctrine.

249 Est Christus, fidelis Dei ad nos nuncius atque legatus. Itaque quam fidem legatis Principum deferre par est, honores item ac immunitates quibus legati iure gentium vbiuis potuntur, congruum vel etiam necessarium est, Christo non negare. Egredimur quippe ferret Pater, si quem signauit & ad nos misit, velut planum ac impostorem audire, & ut fidem adhibere refugeremus. Et ægrius etiam ferret inhonorationem aut contumelias si quas à nobis toleraret. Notum quid David in dehonestatores legatorum suorum sanxerit, & quam graues poenas de eis sumperit. Qui igitur in nuncium à Deo ad nos missum iniurius & contumeliosus fuerit, eum inquam condignè non exceperit, vel irreuerenter habuerit, meminerit in quem recidat ea iniuria inhonoratio. Vtique in ipsum Deum viuientem, quem in legato suo vidisse impium est, nec impunitioni abibit.

